

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента на дисертаційну роботу
Ігната Олександра Володимировича
на тему «Розвиток управлінського інструментарію підтримки
співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації»,
яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

Рецензію складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих здобувачем результатів дисертаційного дослідження, матеріалів, які містять підтвердження щодо практичного впровадження результатів дослідження.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

В сучасних умовах розвиток співробітництва територіальних громад набуває надзвичайної актуальності. Це пов'язано з тим, що процес об'єднання громад шляхом їх укрупнення практично завершився, новообрані у 2020 р. органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень і відповідних ресурсів для їх виконання, що надало значно ширші можливості для налагодження різностороннього співробітництва з іншими територіальними громадами. Важливими аргументами на користь актуальності налагодження співробітництва територіальних громад є те, що недонадходження, у зв'язку з військовою агресією РФ, коштів до місцевих бюджетів територіальних громад вимагає від органів місцевого самоврядування їх ефективного і раціонального використання та ширшого впровадження інструментів співробітництва. В умовах воєнного стану об'єднання зусиль кількох громад необхідне й у зв'язку із збільшенням кількості отримувачів адміністративних, освітніх, соціальних, медичних та інших послуг у громадах за рахунок внутрішньо переміщених осіб. Саме тому питання підтримки співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації влади потребує додаткового дослідження.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до стратегічних цілей «Забезпечення ефективного планування регіонального розвитку» та «Підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад» напряму «Регіональний розвиток» Національної економічної стратегії на період до 2030 року, а також стратегічних ініціатив Національної ради з відновлення України від наслідків війни у межах реалізації низки тем науково-дослідних робіт: «Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0120U102642), що виконувалася на кафедрі

менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України; «Державне стимулювання розвитку об'єднаних територіальних громад і підвищення рівня їх спроможності» (номер державної реєстрації 0119U100783), що виконувалася на базі Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України; «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375), що виконується на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», у виконанні яких О. В. Ігнат брав участь як молодший науковий співробітник. Внесок автора полягає в дослідженні наукових підходів до розвитку управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації як складової забезпечення їх сталого розвитку та розробленні відповідних практичних рекомендацій органам місцевого самоврядування.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Здобувач належним чином обґрунтував актуальність обраної теми, коректно визначив об'єкт та предмет дослідження, сформулював мету та визначив основні завдання дослідження, а сама дисертаційна робота носить комплексний характер, має достатню теоретичну основу. Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечуються відповідністю використаних методів дослідження його меті і завданням, якісним аналізом літературних джерел.

Наукові результати дисертаційного дослідження всебічно обґрунтовані, є достовірними, мають наукову новизну. Зокрема, автором:

уперше обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів та моделей, системне застосування яких забезпечує реалізацію процесів підтримки співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації, на основі упровадження відповідних принципів через реалізацію комплексу інноваційних для сфери співробітництва територіальних громад інструментів та процесів як основи постійного вдосконалення та впроваджується органами публічного управління через інституціоналізацію необхідних змін у формах, методах, процедурах діяльності забезпечуючи прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку у воєнний і повоєнний період;

удосконалено понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, а саме: на основі результатів аналізу міжнародного досвіду та усталених практик міжмуніципального співробітництва сформульовано авторське (уточнене) визначення поняття «інструментарій підтримки співробітництва територіальних громад» – комплекс інструментів управління, застосування яких для сфери співробітництва територіальних громад буде сприяти забезпеченню успішності у вимірах формування довіри,

спроможності вибору раціональної форми співробітництва, створення нової цінності для громад-учасниць та території, задоволення учасників співробітництва, отримання позитивних ефектів і наслідків, що сприятимуть прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку;

дістали подальшого розвитку: формалізація міжнародно визнаних принципів сталого розвитку громади через виокремлення принципів, які найбільшою мірою здійснюють вплив на процеси міжмуніципального співробітництва («Загоєння»; «Немає бачення, немає розвитку»; «Культура»; «Біль одного є болем кожного; честь одного є честю усіх»; «Єдність»; «Залучення»; «Сталість»; «Станьте тими змінами, які ви прагнете побачити») і встановлення взаємозв'язків із Цілями сталого розвитку ООН 2030; визначення принципів, які актуалізувалися під час російсько-української війни та уточнення формулювання принципу, реалізація якого має у повоєнний період відтворюватися через гармонізацію екологічних, соціальних, економічних, політичних і культурних потреб; а також систематизація комплексу інноваційних для сфери співробітництва територіальних громад інструментів, застосування яких буде сприяти забезпеченню ефективності, результативності та якості діяльності органів місцевого самоврядування у контексті досягнення Цілей сталого розвитку із виокремленням трьох груп: конкретно-інструментальні засоби; інструменти моделей-підходів; інструменти мережевої взаємодії.

Зазначене дозволяє зробити позитивний висновок щодо успішності виконання поставленого наукового завдання та належного рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки, з них 193 – основний текст, 16 таблиць, 9 рисунків, 3 додатки, список використаних джерел становить 252 найменування.

Зміст дисертації свідчить про обізнаність здобувача зі станом і напрямом розвитку сучасної наукової думки у сфері публічного управління та адміністрування, а також із ситуацією, що склалася в її практичній площині.

Розділ 1 «Розвиток співробітництва територіальних громад як складова успішності процесів децентралізації» присвячено вивченню методологічних засад співробітництва територіальних громад у контексті світових трендів щодо забезпечення стійкості і сталого розвитку, визначенню сучасних викликів і тенденції розвитку співробітництва територіальних громад в Україні, аналізуванню стану наукового опрацювання проблеми розвитку співробітництва територіальних громад в Україні. Визначено, що у Європейському Союзі одним із основних завдань регіональної політики є забезпечення сталого розвитку територій і громад, а також зменшення диспропорцій щодо рівня соціально-економічного розвитку міських та

прилеглих сільських громад. Акцентовано на тому, що одним з провідних механізмів реалізації цього надскладного завдання є саме міжмуніципальне співробітництво, яке сприяє прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку на рівні відповідно території чи громади, а також забезпеченню надання якісних публічних послуг в умовах долаття глобальних викликів та загроз, а також постійного зростання потреб населення та місцевого бізнесу.

У розділі 2 *«Концептуальні положення щодо розвитку управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в Україні»* автором схарактеризовано методологічні засади та кращі практики співробітництва громад задля забезпечення їх стійкості і сталого розвитку, схарактеризовано особливості процесів співробітництва територіальних громад в Україні в окремих сферах, здійснено моделювання розвитку управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в Україні. Визначено, що, до основних ефектів співробітництва територіальних громад у сфері адміністративних послуг, які отримують ключові стейкхолдери, належать: забезпечення безперервності надання послуг на власній території; розширення реєстру послуг; досягнення більш амбітних цілей; заощадження ресурсів.. Здобувачем акцентовано на тому, що налагодження процесів міжмуніципального співробітництва має супроводжуватися упровадженням сучасних моделей управління на основі якості. Удосконалено методичний підхід до упровадження принципів міжмуніципального співробітництва через обґрунтування процесної моделі співробітництва територіальних громад на основі базових рекомендацій міжнародного стандарту ISO 37101, яка поєднує комплекс безупинного вдосконалення результатів досягнення цілей розвитку стратегічного рівня із процесним (тактичним) рівнем управління, базуючись на принципах сталого розвитку громади у контексті розбудови міжмуніципального співробітництва, та дозволяє здійснити вибір раціональної форми міжмуніципального співробітництва та реалізувати її на основі довіри за допомогою інструментарію підтримки.

Розділ 3 *«Методико-технологічне забезпечення підтримки співробітництва територіальних громад в Україні в умовах децентралізації»* уміщує результати виконання наукових завдань дослідження щодо обґрунтування механізму адаптування управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в умовах реалізації стратегії регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації, визначення викликів та інноваційних інструментів співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні, розроблення рекомендацій щодо розвитку професійної компетентності заінтересованих сторін у сфері співробітництва територіальних громад в Україні. Обґрунтовано застосування в Україні провідного підходу Європейського Союзу до реалізації стратегії регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації (*«Connectivity and Clusters»* / *«Пов'язаність»* та кластери), використання якого дозволить розширити коло суб'єктів міжмуніципального співробітництва через

застосування кластерного підходу до організації партнерських відносин у системі розвитку територій, що дозволить об'єднати зусилля органів місцевого самоврядування із іншими стейкхолдерами процесів сталого розвитку території, а процес створення муніципальних кластерів розглядатиметься як специфічний вид проєктів розвитку.

За результатами виконання дисертаційного дослідження опубліковано 21 наукову працю, із них: 3 статті у наукових фахових виданнях України (1 – у співавторстві), 1 одноосібний розділ у колективній монографії, 2 статті зарубіжних виданнях (1 – у співавторстві), 15 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій (1 – у співавторстві).

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Наукове значення роботи полягає у тому, що вона є першим дослідженням у вітчизняній науці з публічного управління та адміністрування у напрямі розроблення комплексу концептуальних положень щодо розвитку управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в умовах поточного етапу реформи децентралізації, правового режиму воєнного стану та під час повоєнного відновлення України, а також розроблення методико-технологічного забезпечення відповідних процесів та їх безупинного вдосконалення.

Практичне значення роботи полягає в тому, що положення дисертації можуть бути використані в практичній діяльності органів місцевого самоврядування, органів державного управління, громадських об'єднань у процесах публічного управління у сфері співробітництва територіальних громад, а також для подальших наукових розвідок у межах досліджуваної тематики та розробки відповідних освітніх програм у системі підготовки та підвищенні кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, представників депутатського корпусу та інститутів громадянського суспільства.

Результати, які отримані здобувачем, мають практичну значущість, апробовані та впровадженні, що підтверджується відповідними довідками, зокрема:

– КП «Інститут розвитку міста Кривого Рогу» Криворізької міської ради (використано пропозиції у частині формування комплексу методичних положень щодо інституційного оформлення процесів підтримки співробітництва територіальних громад в органах публічного управління, зокрема, щодо форм та документованих процедур, які забезпечують якість процесів укладання договорів про співробітництво територіальних громад у сфері адміністративних послуг, довідка про впровадження від 07.11.2023 № 1271);

– Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (результати дослідження використано під час вдосконалення навчально-методичного забезпечення дисциплін освітніх програм, що реалізовувалися в

інституті: ОПП «Публічне управління та адміністрування» (спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», перший (бакалаврський) рівень); ОПП «Управління проектами» (спеціальність 073 «Менеджмент», другий (магістерський) рівень); ОНП «Публічне управління та адміністрування» (спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», третій (освітньо-науковий) рівень), довідка про впровадження від 28.12.2020 № 03-10-1-49).

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій автора, а також представлених результатів перевірки роботи в програмі корпоративного сервісу «Unicheck», рекомендованого МОН України для закладів вищої освіти, дозволяють визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

1. На стор. 73 роботи подано розроблену автором візуальну модель авторського (уточненого) визначення поняття «інструментарій підтримки співробітництва територіальних громад» (рис. 1.3). На наш погляд, у тексті роботи необхідно було подати більш розгорнуті пояснення щодо інтерпретації автором категорій, які були використані, зокрема «довіра» та «створення нової цінності для громад-учасниць» у контексті успішності співробітництва територіальних громад.

2. На стор. 100-101 дисертаційної роботи представлено виокремлені автором п'ять вимірів сталості розвитку територіальної громади у контексті міжмуніципального співробітництва, які далі у роботі не висвітлюються. Вважаємо, що ці виміри можна було б розглянути як критерії системи оцінювання результативності системи міжмуніципального співробітництва на певній території, а зміст характеристики «вимірів сталості» може бути використано автором для формування наборів показників за критеріями.

3. погоджуємося із висновком автора, який наведено на стор. 116 роботи, що мають бути розроблені документовані процедури, які забезпечать якість процесів укладання договорів про співробітництво територіальних громад у сфері адміністративних послуг. Водночас автор не конкретизує, які саме документовані процедури необхідно розробити першочергово.

4. У пп. 2.3 роботи представлено процесну модель підтримки співробітництва територіальних громад в Україні (рис. 2.3). Зважаючи на те, що пропонується підхід може стати для територіальних громад «дорожньою картою» розбудови міжмуніципального співробітництва, цикл безупинного

вдосконалення PDCA, що поєднує стратегічний і процесний рівні моделі, потребує більш деталізованого опису та покрокових методичних рекомендацій щодо дій посадових осіб місцевого самоврядування громад-партнерів.

5. Підтримуючи інноваційні пропозиції автора щодо можливостей застосування співробітництва територіальних громад у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні маємо зазначити, що автор не приділив у роботі належної уваги ще одному надзвичайно важливому стратегічному напрямку співробітництва – формуванню інноваційних, безпечних і інклюзивних освітніх просторів територіальних громад.

Зазначені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Характеризуючи дану роботу маємо відзначити, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Вивчення тексту роботи і публікацій автора надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Ігната Олександра Володимировича «Розвиток управлінського інструментарію підтримки співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Ігната О. В. відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)», а її автор, Ігнат Олександр Володимирович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки
і техніки України

Наталія ГОНЧАРУК